

Code No. 1701

CLASS : 9th (Ninth)

Series : 9-April/2021

रोल नं०

पूर्व मध्यमा (प्रथम वर्ष) संस्कृत व्याकरण कोड 901 (आर्ष पद्धति)

(Only for Fresh/School Candidates)

समय : 2½ घण्टे]

[पूर्णांक : 80

- कृपया जाँच कर लें कि इस प्रश्न-पत्र में मुद्रित पृष्ठ 8 तथा प्रश्न 4 हैं।
- प्रश्न-पत्र में सबसे ऊपर दिये गये कोड नम्बर को छात्र उत्तर-पुस्तिका के मुख्य-पृष्ठ पर लिखें।
- कृपया प्रश्न का उत्तर लिखना शुरू करने से पहले, प्रश्न का क्रमांक अवश्य लिखें।
- उत्तर-पुस्तिका के बीच में खाली पन्ना/ पन्ने न छोड़ें।
- उत्तर-पुस्तिका के अतिरिक्त कोई अन्य शीट नहीं मिलेगी। अतः आवश्यकतानुसार ही लिखें और लिखा उत्तर न काटें।
- परीक्षार्थी अपना रोल नं० प्रश्न-पत्र पर अवश्य लिखें।
- कृपया प्रश्नों का उत्तर देने से पूर्व यह सुनिश्चित कर लें कि प्रश्न-पत्र पूर्ण व सही है, परीक्षा के उपरान्त इस सम्बन्ध में कोई भी दावा स्वीकार नहीं किया जायेगा।

नोट : सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः।

भाग - क

(वस्तुनिष्ठात्मकाः प्रश्नाः)

1. समीचीनम् उत्तरं चिनुत -

1 × 40 = 40

(i) वर्णाः कति ?

(क) चत्वारिंशत्

(ख) एकषष्टिः

(ग) सप्ततिः

(घ) त्रिषष्टिः

- (ii) वर्णाः किमर्थम् उपदिश्यन्ते ?
 (क) वर्णानां यथार्थं ज्ञानाय
 (ख) आहारार्थम्
 (ग) भ्रमणार्थम्
 (घ) आजीविकार्थम्
- (iii) शब्दः -
 (क) पातालदेशः
 (ख) आकाशदेशः
 (ग) भूमिदेशः
 (घ) जलदेशः
- (iv) स्वयं राजन्त इति
 (क) व्यंजनानि
 (ख) हलः
 (ग) वर्णमात्रम्
 (घ) स्वराः
- (v) अधोलिखितेषु स्वरदोषः कः ?
 (क) माधुर्यम्
 (ख) ग्रस्तम्
 (ग) धैर्यं
 (घ) प्रयत्नः
- (vi) अकारस्य उच्चारणस्थानम् ?
 (क) दन्त्यः
 (ख) कण्ठ्यः
 (ग) ओष्ठ्यः
 (घ) तालव्यः
- (vii) तवर्गस्य उच्चारणस्थानम् ?
 (क) ओष्ठ्यः
 (ख) दन्त्यः
 (ग) मूर्धा
 (घ) तालव्यः
- (viii) प्रयत्नः कतिविधः ?
 (क) त्रिविधः
 (ख) द्विविधः
 (ग) चतुर्विधः
 (घ) न किमपि

(ix) आभ्यन्तरप्रयत्नाः कति ?

(क) पंच

(ख) चत्वारः

(ग) त्रयः

(घ) द्वौ

(x) कवर्गस्य आभ्यन्तरप्रयत्नः कः ?

(क) विवृतः

(ख) स्पृष्टः

(ग) संवृतः

(घ) महाप्राणः

(xi) अकारस्य आभ्यन्तरप्रयत्नः कः ?

(क) विवृतः

(ख) संवृतः

(ग) ईषद्विवृतः

(घ) ईषत्स्पृष्टः

(xii) ऊष्मवर्णानाम् आभ्यन्तरप्रयत्नः कः ?

(क) विवृत

(ख) ईषद्विवृत

(ग) स्पृष्ट

(घ) संवृत

(xiii) अधोलिखितेषु कः अल्पप्राणः ?

(क) प

(ख) ढ

(ग) भ

(घ) ह

(xiv) प्रत्याहारसूत्राणि कति ?

(क) एकादश

(ख) चतुर्दश

(ग) त्रयोदश

(घ) दश

(xv) प्रत्याहारेषु कः अनुबन्धः द्विधा ?

(क) क्

(ख) च्

(ग) ण्

(घ) ज्ञ्

(xvi) वृद्धिसंज्ञा केन सूत्रेण ?

(क) इको गुणवृद्धी

(ख) अदेङ् गुणः

(ग) किङिति च

(घ) वृद्धिरादैच्

(xvii) अधोलिखितेषु गुणसंज्ञकः कः ?

(क) आ

(ख) अत्

(ग) ऐ

(घ) औ

(xviii) 'चितः' इत्यत्र गुण-निषेधः केन सूत्रेण ?

(क) किङिति च

(ख) इको गुणवृद्धी

(ग) अदेङ् गुणः

(घ) न धातुलोप आर्धधातु के

(xix) 'हलोऽनन्तराः संयोगः' इत्यनेन का संज्ञा ?

(क) अनुनासिक

(ख) वृद्धि

(ग) संयोग

(घ) गुण

(xx) केन सूत्रेण प्रगृह्यसंज्ञा ?

(क) नाञ्जलौ

(ख) मुखनासिकावचनोऽनुनासिकः

(ग) निपात एकाजनाङ्

(घ) दाधाध्वदाप्

(xxi) 'ध' संज्ञा केन सूत्रेण ?

(क) आधन्तवदेकस्मिन्

(ख) बहुगणवतुऽति संख्या

(ग) तरप्तमपौ धः

(घ) ष्णान्ता षट्

(xxii) 'स्वरादिनिपातमव्ययम्' अनेन का संज्ञा ?

(क) षट्

(ख) निष्ठा

(ग) अव्यय

(घ) संख्या

(xxiii) 'शि' इत्यस्य का संज्ञा ?

(क) सर्वनाम

(ख) सर्वनामस्थान

(ग) अव्यय

(घ) संख्या

(xxiv) प्रत्ययस्य आदेः जकारस्य इत् संज्ञा केन ?

(क) हलन्त्यम्

(ख) षः प्रत्ययस्य

(ग) चुटू

(घ) लशक्वतद्धिते

(xxv) आन्तर्यं कतिविधम् ?

(क) चतुर्विधम्

(ख) त्रिविधम्

(ग) द्विविधम्

(घ) न किमपि

(xxvi) लोपसंज्ञा केन ?

(क) तस्य लोपः

(ख) प्रत्ययस्य लुक्श्लुलुपः

(ग) अदर्शनं लोपः

(घ) अलोऽन्त्यस्य

(xxvii) स्थानस्थानं केन सूत्रेण सूच्यते ?

(क) त्यदादीनि च

(ख) वृद्धिरादैच

(ग) डिच्च

(घ) स्थानेऽन्तरतमः

(xxviii) 'बिभिदतुः' इत्यत्र लिटः कित्त्वं केन ?

(क) सार्वधातुकमपित्

(ख) असंयोगाल्लिट् कित्

(ग) इको झल्

(घ) हलन्ताच्च

(xxxix) 'पृष्ट्वा' इत्यत्र कित्त्वं केन ?

(क) हलन्ताच्च

(ख) इकोऽल्ल

(ग) रुदविदमुषग्रहिस्वपिप्रच्छः संश्च

(घ) वा गमः

(xxxx) स्वरितसंज्ञा केन ?

(क) अचश्च

(ख) समाहारः स्वरितः

(ग) उच्चैरुदात्तः

(घ) न किमपि

(xxxxi) प्रातिपदिकसंज्ञा केन ?

(क) अर्थवदधातुरप्रत्ययः प्रातिपदिकम्

(ख) कृत्तद्धितसमासाश्च

(ग) उभाभ्यामपि

(घ) न केनापि

(xxxxii) 'श्वशुरौ' एकशेषः केन ?

(क) त्यदादीनि सर्वैर्नित्यम्

(ख) श्वशुरः श्वश्र्वा

(ग) पिता मात्रा

(घ) सर्वैः अपि

(xxxxiii) 'निविशते' इत्यत्र आत्मनेपदं केन ?

(क) परिव्यवेभ्यः क्रियः

(ख) नेर्विशः

(ग) अनुप्रतिगृणश्च

(घ) भावकर्मणोः

(xxxxiv) 'अवतिष्ठते' इत्यत्र आत्मनेपदं केन ?

(क) प्रकाशनस्थेयाख्ययोश्च

(ख) समवप्रविभ्यः स्थः

(ग) उदोऽनूर्ध्वकर्मणि

(घ) अकर्मकाच्च

(xxxxv) 'कारके' इत्यत्र अधिकारः कुत्र पर्यन्तम् ?

(क) हेतुमति च

(ख) तत्प्रयोजको हेतुश्च

(ग) प्राग्ग्रीश्वरान्निपाताः

(घ) हीने

(xxxvi) 'अनुकरोति' अत्र परस्मैपदं केन ?

(क) अभिप्रत्यतिभ्यः क्षिपः	(ख) आनुपराभ्यां कृञः
(ग) प्राद्वहः	(घ) शेषात् कर्त्तरि परस्मैपदम्

(xxxvii) 'यवेभ्यो गां वारयति' अत्र अपादानं केन ?

(क) ध्रुवमपायेऽपादानम्	(ख) नेर्विशः
(ग) वारणार्थानामीप्सितः	(घ) पराजेरसाठेः

(xxxviii) 'पुष्पेभ्यः स्पृहयति' अत्र सम्प्रदानं केन ?

(क) स्पृहेरीप्सितः	(ख) धारेरुत्तमर्णः
(ग) चतुर्थी सम्प्रदाने	(घ) येनाङ्गविकारः

(xxxix) 'न वेति विभाषा' सूत्रपाठे इत्यतः अग्रिमं सूत्रं किम् ?

(क) शि सर्वनामस्थानम्	(ख) इग्यणः संप्रसारणम्
(ग) स्थानेऽन्तरतमः	(घ) स्वरादिनिपातमव्ययम्

(xl) 'सिति च' सूत्रपाठे इत्यतः अग्रिमं सूत्रं किम् ?

(क) स्वादिष्व सर्वनामस्थाने	(ख) यचि भम्
(ग) नः क्ये	(घ) दीर्घं च

(निबन्धात्मकः)

2. निम्नलिखितानां सूत्राणां परच्छेद-विभक्ति-समास-अर्थोदाहरणपुरस्सरं व्याख्या विधेया।

5 × 4 = 20

(क) इकोगुणवृद्धी अथवा नाज्झलौ
(ख) कृत्तद्धित समासाश्च अथवा हलन्ताच्च
(ग) लशक्वतद्धिते अथवा णिचश्च
(घ) विप्रतिषेधे परं कार्यम् अथवा यचि भम्

भाग - ख

(लघूत्तरात्मकः)

3. अधोलिखितानां वर्णानामुच्चारणस्थानं लिखत - 2 × 7 = 14
ख, च, ष, थ, अ, औ, व
4. निम्नलिखितानां सूत्राणां सूत्रपाठानुसारेण अग्रिमाणि षट्-षट् सूत्राणि लेख्यानि - 3 × 2 = 6
(क) षष्ठी स्थाने योगा
(ख) आ कडारादे का संज्ञा

